

Podržavanje prirodne kreativnosti djeteta

Hajra Bubnić, odgajateljica savjetnica
Dječji vrtić Kristina Frankopan, Krk
PDV Omišalj

Dječja je kreativnost olakšana kad je odrasla osoba spremna i sposobna promijeniti prostor prema dječjim interesima predlažući fleksibilne i dinamične kontekste koji potencijalno mogu podržati i potaknuti kognitivni angažman za vrijeme trajanja cijelog procesa. (Gariboldi, Cardarello, 2011.)

Svaki put ponovno iščekujem radost upoznavanja i međusobnog istraživanja, svake godine ponovno pred sebe postavljam zadatak: upoznati dobro svoju djecu kako bismo mogli zajedno krenuti putem odrastanja. Ovo je put na kojem prepoznajem dječje sklonosti i sposobnosti i na tragu toga zajedno s djecom stvaram trasu zajedničkog putovanja. Sve više postajem svjesna da nove generacije djece i roditelja traže od mene drukčije pristupanje praksi, stalne procjene i samoprocjene i drukčije strategije u radu. To me motivira na učenje i istraživanje, analizu i diskusiju. Kolegica i ja u diskusiji smo došle do odluke da ćemo ove godine značajnije promatrati i istražiti kreativnost djece u skupini, i to kroz sljedeće vrijednosti: vrste igara, načini suradnje i interakcije među djecom, bogatstvo vokabulara, sloboda izražavanja pokretom, glazbom i crtežom te količina pomoći koju dijete traži od odraslih. Naše je istraživanje pokazalo da dječja igra u većini slučajeva prezentira ponašanja i aktivnosti likova iz crtanih filmova ili računalnih igara. U simboličkoj, imitativnoj igri, kao i u igri didaktičkim materijalima, djeca često traže pomoć odraslih. Suradnja djece odvija se na razini igre u skupinama djece koja se poznaju. Primjećujemo da uključivanje druge djece u igru

Zajedničko stvaranje podrazumijeva uključenost vršnjaka i dijalog usmjeren na izgradnju nečeg zajedničkog

potiče nadmetanja, a među djecom se javlja natjecateljski duh. Slobodno izražavanje pokretom, glazbom ili crtežom pokazalo nam je da s djecom moramo poraditi na samopouzdanju i razvoju slike o sebi. Također smo uočili da djeca imaju bogat vokabular, ali ga nedovoljno koriste. Detalji na crtežima su skromniji, kao i detalji u opisima likova ili događaja. Djeca su često znala reći: 'Dosadno mi je, ne znam što da radim.' Analizirajući vlastite postupke također uočavam kako neka ponašanja i reakcije odraslih osoba utječu na kreativnost djece i vrijeme trajanja aktivnosti. Uočila sam da je izrazito

važno kako odgajatelj upravlja vremenom i prostorom te materijalima u prostoru centara aktivnosti u kojima borave djeca. Također, ne manje važno, primijetila sam da je ipak u početku potrebno pripremiti kontekste za eksperimentiranje i istraživanje samog materijala, tehnike ili teme, a potom različitim kanalima potaknuti njihovo međusobno djelovanje. Za početak smo napravile skicu projekta u kojoj smo razradile moguće smjerove djelovanja, kao i zadaće. (Prilog 1) Kao ciljeve odredile smo: potaknuti dječju slobodu, osloboditi dječju maštu, ohrabriti sposobnost samoizražava-

istražujemo i stvaramo

Istraživački kontekst

nja, potaknuti istraživanje materijala, njihovih svojstva i sposobnosti. Kako bismo potaknuli pozitivno razmišljanje djece i njihovu želju za aktivnošću i kreativnošću, bilo je važno poštivati njihovu individualnost i osigurati im kreativno poticajnu okolinu kako bi djeca sama mogla otkrivati svijet pomoću svih svojih osjetila te tako kreirati vlastiti svijet kreativnog izričaja. Očito je da su dijete i okruženje u stalnom međudjelovanju. Prostor koji nas okružuje utječe na to kako se osjećamo, kako razmišljamo i kako se ponašamo, i zapravo dramatično utječe na kvalitetu našeg života. (Slunjski, 2008.) Okruženje djetetu izravno poručuje što odgajatelj od njega očekuje, kakvu sliku ili teoriju o djetetu, njegovu učenju, odgoju i obrazovanju zastupa i primjenjuje u svakodnevnom radu (Miljak, 2009:22).

Svijet socijalnih interakcija

Pri planiranju poticajnih materijala svakako treba promišljati socijalni kontekst. Uloga skupine vršnjaka ovdje se pojavljuje kao ključna jer u vrijeme provedbe aktivnosti oni uspoređuju, razgovaraju, pregovaraju i ponovno

Materijalno bogat prostor potpomaže razvoj kreativnog mišljenja

obnavljaju iskustva. Interakcije među djecom potiču djecu da materijale, prostor i vrijeme koriste na način koji zadovoljava njihove potrebe, ali da vode računa i o drugima.

Stoga je bilo neophodno osigurati atmosferu prihvaćanja u kojoj se odnosi vršnjaka i odraslih temelje na empatiji i međusobnoj podršci. Uloga odgajatelja je svakako potaknuti slobodno izražavanje misli i osjećaja bez straha od pogreške. Ako se kreativnost razvija u situacijama rješavanja problema otvorenog tipa, tada upravo zbog nepostojanja jednog konvencionalnog odgovora, djeca mogu naići na prepreke i krenuti putem koji se ne preporučuje. Međutim, pogreška ne smije zaustaviti razmišljanje nego treba postati prilika ili poticaj daljnjem traženju alternative, pa čak i divergentnim putevima. (Travaglini, 2000.; Griéger, 2003.; Laslock, Winefiled, 2011.) Roditelji kao partneri u odgojno-obrazovnom procesu imaju pravo i obavezu sudjelovanja u procesima mijenjanja prakse kojom se postiže veća kvaliteta i učinkovitost rada. Također imaju pravo na informacije o razvojnom statusu djeteta u odnosu na dob i individualni razvoj. Stoga smo roditelje informirale putem individualnih razgovora te ih na roditeljskim sastancima i radionicama izvijestile o aktivnostima koje istražujemo i načinima kako zajedno možemo sudjelovati u poticanju i podržavanju dječje kreativnosti.

U proteklom razdoblju (od rujna do danas) započele smo proces prihvaćanja i mijenjanja vlastite prakse. Tim smo promjenama težile osigurati uvjete za slobodno kreativno izražavanje djece poštujući redosljed:

Socijalni kontekst važan je segment u razvoju kreativnosti

- Eksperimentiranje i istraživanje materijala s ciljem razumijevanja fizikalnih svojstava. To predstavlja preliminarni i neophodan uvjet za sljedeće korake.
- Kombiniranje/montaža istraženih materijala bez da dijete nužno namjerava graditi ili napraviti nešto određeno.
- Stvaranje novog s funkcijom ili ciljem kojeg je prethodno planiralo dijete.
- Zajedničko stvaranje, što podrazumijeva uključenost vršnjaka i dijaloga usmjeren na izgradnju nečeg zajedničkog u širokom smislu (Četiri vrste kreativnih procesa, od najjednostavnijih do najsloženijih, Adams i Chen 2011.)

Uočila sam da u aktivnostima djeca trebaju vremena za razmišljanje o tome kako dalje, tj. vremena za podsjećanje na proživljeno iskustvo. Ponekad se 'razmišljanje na glas' odvija dok se ponavljaju iste radnje, npr. za vrijeme gradnje kockama, pa se tijekom gradnje pojavljuju neki novi elementi kao kreativne asocijacije. Uloga odgajatelja je svakako osigurati materijal koji će nadograditi dječju aktivnost i omogućiti da istraži i njegove nove mogućnosti. Prema Runcu i Cayirdagu (2009.), ovaj period opuštanja koji predviđa i duge trenutke sedimentacije i tjeka misli, bitan je uvjet za nastanak procesa ponovnog

slaganja i kreativnih asocijacija. Kako sugeriraju određene prakse, predviđeno vrijeme za razmišljanje može biti provedeno u praksi predlažući povremeno i tijekom cijelog trajanja projekta trenutke za dijalog između djece. Fleksibilno vrijeme i materijalno bogat prostor u kojem dijete može slobodno istraživati uvelike potpomažu kreativne sposobnosti djece. Uočila sam da je važno prepoznati i prihvatiti potrebu djeteta da se još zadrži, nastavi i dovrši svoje istraživanje. Ponekad su baš to trenuci kad dijete prelazi na složeniju razinu razumijevanja.

Poticaj za kreativni izričaj

No promicanje kreativnosti ne znači uvijek jednostavno ostaviti dijete samo s materijalom. Potrebno je ponuditi ili predložiti otvorene kreativne zadatke kao: izraditi lik, naslikati glazbu, izmisliti priču u kojoj ćemo dolaziti do više različitih rješenja problema ili različitih završetaka priče. U takvom su kontekstu djeca u prilici stalno propitivati početno stanje kako bi mogla planirati nastavak, a predmeti i materijali koji ih okružuju i koji su u upotrebi trebaju poticati na stalno promišljanje. Ove smo godine vrijeme karnevala

posvetili likovima iz bajki i priča. Uz pomoć roditelja prikupili smo mnogo odjeće i raznih rekvizita. Proširili smo i obogatili prostor za kostimiranje. Djeca su sama uočila što nam još nedostaje pa smo to i napravili od različitih materijala. Uprizorili smo razne priče i bajke kombinirajući građevni i obiteljsko-dramski centar. Budući da se radi o skupini djece od treće do sedme godine, posebno želim istaknuti kako su svi u tom obilju pronašli nešto za sebe. Vrijednosti ovakvog pristupa pokazale su se kroz igre dramatizacije, kostimiranja, građenja, kroz slobodno izražavanje pokretom i glazbom. Detalji na crtežima sada su primjetno bogatiji. Djeca nastupaju s više samopouzdanja, više i slobodnije govore. Igre su im sadržajnije, a pomoć odgajatelja prerasla je u igru u kojoj je odgajatelj pozvan da ravnopravno participira u aktivnosti.

Pritom je važno:

- podržati kontinuitet kreativnih iskustava;
- promicati međusobnu povezanost kreativnih iskustava;
- promicati kreativnost zajedničkim definiranim postupnim i logičnim redoslijedom aktivnosti;

- poticati sudjelovanje u različitim aktivnostima s ciljem podržavanja kreativne aktivnosti ponavljanjem. (Adams i Chen 2012.)

Aktivnosti poticanja kreativnosti nastavljaju se dalje. Predstoje nam 'Dani otvorenih vrata' kad s djecom i njihovim roditeljima stvaramo zajedničke projekte obogaćivanja materijalne sredine. To će biti prilika da razmijenimo kreativna iskustva u različitim tehnikama i materijalima, da pokažemo roditeljima na koje sve načine svoje vrijeme s djetetom mogu provesti još kvalitetnije i sadržajnije. Kreativnost nailazi na plodno tlo kad postoji suživot određenih uvjeta: prisutnost materijala koji nude više mogućnosti korištenja, priliku istraživanja, eksperimentiranja i odražavanja u duljem vremenskom periodu te nazočnost odrasle osobe koja je sposobna staviti na raspolaganje odgovarajuća okruženja. (Gariboldi, Cardarelo, 2011.)

Literatura:

1. Adams M.L., Chen J-Q. (2012.): *Understanding Young Children's Kinds of Creating*, in O.N. Saracho (Eds.), *Contemporary Perspectives on Research in Creativity in Early Childhood Education*, IAP, Charlotte, pp. 343-354. Nature,
2. Gariboldi A., Cardarelo R. (2012.): *Pensare la creatività. Ricerche nei contest educativi prescolari*, Edizioni junior, Bergamo-Parma, pp. 157-178.
3. Miljak A. (2009:22): *Življenje djece u vrtiću*, Zagreb, SM Naklada
4. Runco M.A., Cayirdag n. (2009.): *Time*, in S. R. Pritzker, M. A. Runco (Eds.), *Encyclopedia of Creativity*, Academic Press, San Diego, pp. 485-488.
5. Slunjski E. (2008.): *Dječji vrtić – zajednica koja uči, mjesto dijaloga, suradnje i zajedničkog učenja*, Nova Gradiška, Arka
6. Smith M.K. (1996.): *Fostering Creativity in the Early Childhood Classroom*, *Early Creativity Research Journal*, 24, 2, pp. 77-82.
7. Sočo B.P. (2009.): *Mijenjanje konteksta i odgojne prakse dječjih vrtića*, Zagreb, Mali profesor
8. Šagud M., Jurčević L. A. (2012.): *Autonomija odgajatelja i razvoj njegovih kompetencija*, Zenica, Islamski pedagoški fakultet Univerziteta u Zenici
9. Travagliani R. (2000.): *Riflessioni pedagogiche sullo sviluppo della creatività nella ricerca-azione*, *Ricerca e Sperimentazione*, 6, pp. 887-898.
10. Vygotskij L. S. [2011 (1932)]: *Immaginazione e creatività nell'età infantile*, Editori Riuniti, Roma.
11. Ward T. B. (2009.): *Problem Solving*, in S. R. Pritzker, M. A. Runco (Eds.), *Encyclopedia of Creativity*, Academic Press, San Diego, pp. 254-260.

istražujemo i stvaramo